

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาปริศนาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ช่วงเหตุการณ์ จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศกัมพูชา พ.ศ. 2546 ว่ามีการเสนอภาพของ “เขมร” อย่างไร มี “อุดมการณ์” อะไรบ้างอยู่เบื้องหลัง และใช้กลวิธีทางภาษาใดบ้างเพื่อสื่ออุดมการณ์ ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งได้ สรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ ดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 กลวิธีทางภาษา

จากการศึกษาปริศนาหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย กรณีเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศกัมพูชา พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อเสนอภาพ “เขมร” ที่สำคัญ 9 กลวิธี ได้แก่ การใช้ถ้อยคำ การใช้สมญานาม การใช้โครงสร้างทางวาทศิลป์ การใช้ข้อสมมติเบื้องต้นเป็นเครื่องมือ การใช้รูปประโยคกรรม การอ้างคำกล่าวของบุคคลอื่น กลวิธีการเล่าเรื่อง การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และการตัดและเน้นข้อความ

6.1.1.1 การใช้ถ้อยคำ

ผลการวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำในปริศนาหนังสือพิมพ์รายวันไทยแสดงให้เห็นว่า การใช้ถ้อยคำเพื่ออ้างถึงคน เหตุการณ์ สถานที่ และการใช้ถ้อยคำเพื่อบรรยายพฤติกรรม เพื่อนำเสนอเหตุการณ์จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546 นั้น ให้ภาพของ “เขมร” ที่เชื่อข่าวลือ เป็น “ผู้ร้าย” ป่าเถื่อน ไร้ใจไม่ได้ เนรคุณ และต้องพึ่งพาไทย ขณะที่เสนอภาพของ “ไทย” ตกเป็นเหยื่อการกระทำที่ป่าเถื่อนของ “เขมร” แต่ขณะเดียวกันก็เข้มแข็ง มีสติ เป็น “ผู้ให้” มีอำนาจ รักชาติและรักศักดิ์ศรี

6.1.1.2 การใช้สมญานาม

จากการวิเคราะห์สมญานามที่ปรากฏในข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้สมญานามสร้างภาพลักษณ์ให้สมเด็จฯ เช่น ผู้นำกัมพูชาให้เป็นคนที่ “ไร้ใจไม่ได้” ขณะเดียวกันก็เสียดสีพฤติกรรมของสมเด็จฯ เช่น ว่าขาดวุฒิภาวะ “ไม่น่านับถือ” ไม่สมกับที่เป็นผู้นำประเทศ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความไม่พอใจของคนไทยต่อพฤติกรรมของชาวเขมรและเหตุการณ์จลาจล

ตลอดจนการที่คนไทยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา โดยมองว่าไทยอยู่ในฐานะ “ผู้ให้” อีกด้วย

6.1.1.3 การใช้โครงสร้างทางวาทศิลป์

จากการศึกษาพบว่า มีการใช้โครงสร้างทางวาทศิลป์ ได้แก่ อุปลักษณ์ ปุคลาธิษฐาน การอ้างถึงนอกตัวบท คำถามวาทศิลป์ และสำนวนเพื่อเสนอภาพของ “เขมร” ในลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

ก. อุปลักษณ์

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ในการนำเสนอเหตุการณ์จลาจลเผาสถานทูตไทยในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2546 นั้น มีการใช้อุปลักษณ์เกี่ยวกับไฟ เพื่อสื่อภาพเหตุการณ์ ในลักษณะที่บ่งชี้ว่าชาวสี่ลูกกลามไปรวดเร็วเหมือนไฟ และบ่งชี้ว่าการกระทำของผู้ก่อจลาจลนั้นทำให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย มีการใช้อุปลักษณ์เกี่ยวกับสงครามและละคร เพื่อให้ภาพเขมร “เปิดศึก” กับไทย โดยที่ไทยเป็น “พระเอก” เขมรเป็น “ผู้ร้าย” และที่สุดเขมรก็กลายเป็น “ผู้แพ้” ไม่ต่างอะไรกับการจุด “ไฟ” เผาบ้านตัวเอง กลวิธีที่พบสื่อให้เห็นภาพของเขมรที่ป่าเถื่อน รุนแรง และไม่ฉลาด และเมื่อเปรียบเทียบภาพของ “ไทย” ที่ปรากฏในปริศนาเดียวกันซึ่ง “ฉลาด” และ “เป็นฝ่ายถูก” ก็ยิ่งเน้นย้ำภาพในทางลบของ “เขมร” ให้ปรากฏชัดมากยิ่งขึ้น

ข. ปุคลาธิษฐาน

จากการศึกษาพบว่าการใช้ปุคลาธิษฐานที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด คือการใช้รูปภาพที่สื่อว่า “ประเทศ” เป็น “คน” และอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาในลักษณะของคน “ไม่เสมอกัน” คล้ายกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ซึ่งให้ภาพของ “เขมร” ว่าอ่อนแอและต้องพึ่งพาไทย นอกจากนี้ยังเปรียบ “ศักดิ์ศรี” “เกียรติภูมิของชาติ” และ “ความรักชาติ” เป็น “เลือด” ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่หล่อเลี้ยงร่างกายของ “คน” เมื่อประกอบกับกลวิธีทางภาษาอื่นๆ ที่สื่อว่า “เขมร” หมิ่น “ศักดิ์ศรี” และ “เกียรติภูมิของชาติ” ก็ยิ่งสนับสนุนภาพเขมรเป็น “ศัตรูของชาติ” มากยิ่งขึ้น

ค. การอ้างถึงนอกตัวบท

การอ้างถึงนอกตัวบทที่พบ แบ่งได้เป็น การอ้างถึงบุคคลและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระยาละแวก กรณีเขาพระวิหาร เขมรแดง และเรดการ์ด การอ้างถึง

วรรณกรรม ได้แก่เรื่อง ถกเขมร นิทานเรื่องม้าอาวี หมาป่ากับลูกแกะ และน้ำผึ้งหยดเดียว และการถึงเพลง ได้แก่ เพลงเขมรไตรโยค เขมรไล่ควาย พม่าแทงกบ และเพลงต้นตระกูลไทย

การอ้างถึงนอกตัวบทที่ปรากฏในบริจเฉทหนังสือพิมพ์รายวันไทย เป็นกลวิธีสำคัญที่ใช้เสนอภาพ “เขมร” โดยให้ผู้อ่านได้เชื่อมโยงชุดความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ เข้ากับพฤติกรรมของชาวเขมรในปัจจุบัน ทำให้เกิดให้ภาพ “เขมร” ด้อยปัญญา ต้องพึ่งพาไทย ไว้ใจไม่ได้ และ โหดร้ายป่าเถื่อน นอกจากนี้การอ้างถึงนอกตัวบทยังช่วยให้ผู้เขียนเสนอประเด็นเรื่อง “ชาติ” และ “เกียรติภูมิของชาติ” ได้ โดยไม่จำเป็นต้องกล่าวออกมาตรงๆ และสนับสนุนภาพ “เขมร” เป็นศัตรูของชาติได้อีกด้วย

ง. การใช้คำถามวาทศิลป์

ภาพของ “เขมร” ที่สรุปได้จากกลวิธีนี้ ได้แก่ “เขมร” ต้องพึ่งไทย และ “เขมร” ไว้ใจไม่ได้ซึ่งสอดคล้องกับภาพที่ได้จากกลวิธีทางภาษาอื่นๆ แต่การใช้คำถามวาทศิลป์จะช่วยให้ผู้เขียนสามารถแสดงทัศนคติและโน้มน้าวผู้อ่านให้คิดเห็นคล้อยตามได้ ไม่ต้องแสดงความคิดเห็นของตนเองออกมาตรงๆ ช่วยลดความรุนแรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เบาลง นอกจากนี้ยังเสนอแนวทางปฏิบัติให้ลักษณะที่ ขณะเดียวกันผู้เขียนก็นำเสนอข้อสนับสนุนเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านตัดสินใจอย่าง ที่ผู้เขียนต้องการ

จ. การใช้สำนวน

สำนวนที่ปรากฏในบริจเฉทหนังสือพิมพ์รายวันไทย กรณีเหตุจลาจลผสมสถานเอกอัครราชทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546 โดยมากจะแสดงทัศนคติในทาง “ลบ” ต่อเขมร สะท้อนภาพของ “เขมร” ในลักษณะที่ด้อยปัญญา ทำให้ตนเองต้องเดือดร้อน ภาพของเขมรที่ “ไว้ใจไม่ได้” เพราะสร้างข่าวลือและคอยสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศไทย และภาพของ “เขมร” ที่ต้อง “พึ่งพาไทย” ขณะที่ภาพของฝ่ายไทยที่สะท้อนผ่านการเลือกใช้สำนวนต่างๆ นั้น แสดงให้เห็นว่าไทยเป็นฝ่าย “ถูกกระทำ” เป็นกลุ่มคนที่ “มีค่า” และอยู่ในฐานะที่สามารถจะแสดงอำนาจที่ “เหนือกว่า” อีกฝ่ายได้

6.1.1.4 การใช้ข้อสมมติเบื้องต้นเป็นเครื่องมือ

การใช้ข้อสมมติเบื้องต้นเป็นเครื่องมือที่พบ เป็นการใช้รูปภาษาหรือโครงสร้างภาษาที่แนะนำมีเรื่องไม่ดีที่ปิดบังไว้ เช่น การใช้คำกริยา แฉ แทนคำว่า บอก เล่า หรือให้สัมภาษณ์ และการแนะนำจลาจลมีเงื่อนไข เช่น ใช้คำว่า เกมการเมือง เพื่ออธิบายสาเหตุของเหตุการณ์จลาจล ซึ่งแนะนำความว่า เกมที่ว่ำนั้นมีอยู่จริงๆ ทั้งๆ ที่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่ามีจริงหรือไม่ ภาพที่

ปรากฏจากการใช้กลวิธีนี้ให้ภาพเขมร “ไว้ใจไม่ได้” ซึ่งสอดคล้องกับภาพที่วิเคราะห์ได้จากกลวิธีทางภาษาอื่นๆ

6.1.1.5 การใช้รูปประโยค

ในการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเขมรในสื่อหนังสือพิมพ์รายวันของไทย จะพบการใช้รูปประโยคกรรม “ถูก” เพื่อสื่อความหมายในทางลบหรือไม่เป็นที่พึงปรารถนาของผู้ถูกกระทำในประโยคนั้นๆ ตั้งแต่เริ่มมีข่าวว่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เชนนายกรัฐมนตรีกัมพูชาไม่พอใจการให้สัมภาษณ์ของเธอและมีข่าวลือโจมตีการให้สัมภาษณ์ของเธอเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา เมื่อเหตุการณ์ลุกลามขึ้นกลายเป็นจลาจล และมีการเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงพนมเปญ ก็ยังพบการใช้รูปประโยคกรรม “ถูก” มากยิ่งขึ้น เพื่อเน้นว่าไทยเป็นผู้ “ถูกกระทำ” โดยมีเขมรเป็น “ผู้กระทำ” โดยเฉพาะในคำบรรยายภาพข่าว ซึ่งต้องการเน้นให้ผู้อ่านเห็นว่าสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้นในภาพนั้นๆ เกิดจากการกระทำอะไรและเป็นการกระทำของใคร

6.1.1.6 การอ้างคำกล่าวของบุคคลอื่น

การอ้างคำกล่าวของบุคคลอื่น นี้จะเป็นกลวิธีปกติทั่วไปของหนังสือพิมพ์ แต่การอ้างคำกล่าวของบุคคลอื่นในการรายงานข่าวและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546 นี้ เป็นกลวิธีที่ ช่วยเพิ่มน้ำหนักของเนื้อหาที่เสนอว่าเขมร “ไว้ใจไม่ได้” ให้หนักแน่น น่าเชื่อถือ เพราะผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสำคัญที่น่าจะรู้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของไทย และช่วยเสริมความเด็ดขาดให้แก่มาตรการที่ “แข็งกร้าว” ของรัฐบาลไทย เพราะผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสำคัญที่มีอำนาจตัดสินใจ ทั้งยังเป็นการยืนยันว่าเป็นคำพูดของบุคคลผู้นั้นจริงๆ หนังสือพิมพ์ไม่ได้เขียนเอง

6.1.1.7 การเล่าเรื่อง

จากการศึกษาการเสนอข่าวเหตุการณ์จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในกัมพูชา พ.ศ. 2546 พบว่ามีการใช้วิธีการเล่าข่าวแบบเสมือนดำเนินอยู่จริง ทั้งที่เน้นพฤติกรรม เน้นเหตุการณ์ เน้นคำสนทนาและเน้นอารมณ์ ความรู้สึกเพื่อนำให้เห็นความความรุนแรงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังใช้การเล่าตามลำดับเวลา การเล่าด้วยมุมมองแบบรู้ทั่ว และแบบรู้ทั่วผสมรู้จำกัด การพรรณนาให้เห็นภาพอย่างละเอียด ตลอดจนการใช้บุคคลหลายๆ คนเป็นผู้เล่าเรื่องหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่ง ชั่วๆ กัน ก็จะยิ่งทำให้เกิดความตื่นเต้น เร้าอารมณ์ผู้อ่าน ให้

เหมือนกับการอ่านนิยาย และยังเน้นย้ำให้ภาพ “เขมร” ป่าเถื่อน และเป็น “ผู้ร้าย” ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6.1.1.8 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

หนังสือพิมพ์มีการใช้เครื่องหมายต่างๆ กำกับข้อความ เพิ่มเติมความหมายให้แก่รูปภาพหรือแสดงทัศนคติบางอย่าง เครื่องหมายที่พบใช้สื่อความหมาย ได้แก่ เครื่องหมายอัฒประกาศ เครื่องหมายอัศเจรีย์ และเครื่องหมายขลิขิต โดยเครื่องหมายอัฒประกาศใช้ จะใช้เขียนคร่อมคำหรือข้อความที่เป็นคำพูด ใช้เพื่อกำกับชื่อเฉพาะและสมญานาม หรือเพื่อเน้นข้อความให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่น เขียนกำกับชื่ออาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ เพื่อแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทย เป็นต้น ส่วนเครื่องหมายอัศเจรีย์นั้น นอกจากจะใช้ตามหลังคำอุทานแล้ว ยังใช้เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในข่าวหรือผู้เขียน แสดงระดับความรุนแรงของเหตุการณ์ แสดงความเด็ดขาดจริงจังและแสดงทัศนคติที่หนังสือพิมพ์มีต่อเขมรและเหตุการณ์ต่างๆ เช่น แสดงความรู้สึกไม่พอใจกับการกระทำของคนเขมร หรือแสดงความรู้สึกสะใจในมาตรการโต้ตอบที่แข็งแกร่งของรัฐบาลไทย เป็นต้น

อีกกลวิธีหนึ่งคือ การใช้เครื่องหมายขลิขิต นอกจากจะใช้เพื่ออธิบายข้อความเพิ่มเติม อธิบายภาพ และบอกที่มาของแหล่งข่าวแล้ว ยังใช้เขียนคร่อมตัวอักษรตัวใดตัวหนึ่ง เพื่อให้สามารถอ่านออกเสียงและสื่อความหมายได้มากกว่าหนึ่งแบบ ใช้สำหรับแสดงทัศนคติของผู้เขียน เช่น เพื่อนบ้าน(น) หรือ ฮุน เซน(น) ซึ่งเน้นภาพ “เขมร” ป่าเถื่อน ไร้ใจไม่ได้ และไม่ฉลาด เป็นต้น

6.1.1.9 การตัดและเน้นข้อความ

ในการจัดหน้าของหนังสือพิมพ์นั้น จำเป็นต้องมีการตัดข้อความบางตอนมานำเสนอ โดยเน้นให้เห็นเด่นชัดกว่าข้อความอื่นๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจของผู้อ่าน บางครั้งก็เพื่อเสนอความคิดรวบยอดของข่าวหรือข้อเขียนนั้นๆ จากการศึกษาพบว่าในการรายงานข่าวและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์จลาจลเผาศถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศกัมพูชานั้น มีการตัดและเน้นข้อความที่เกี่ยวกับความรุนแรง ที่คนไทยเป็น “ผู้ถูกกระทำ” และมีคนเขมรเป็น “ผู้กระทำ” ในลักษณะที่บางครั้งอาจทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ หากไม่ได้อ่านข่าวหรือข้อเขียนนั้นโดยตลอด

กลวิธีเหล่านี้ ช่วยสื่อให้เห็นว่ามีการแบ่ง “ชาติเขา” “ชาติเรา” เกิดขึ้น มีการสะท้อนภาพของ “เขมร” ในฐานะที่เป็น “ศัตรูของชาติ” ขณะเดียวกันก็เสนอภาพ เขมรที่

ป่าเถื่อน ต้องพึ่งพาไทย ไร้ใจไม่ได้ และด้วยปัญญา ซึ่งเมื่อเทียบกับภาพของ "ไทย" ที่ปรากฏในปริเฉทเดียวกัน จะเห็นได้ว่ามีภาพ ไทย "เหนือกว่า" เขมร ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน

6.1.2 อุดมพรรณศน์เกี่ยวกับ "เขมร" ในปริเฉทหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

ระบบความคิดความเชื่อที่แบ่ง "ชาติเขา" "ชาติเรา" มองว่าชาติของตน "เหนือกว่า" ชาตินอื่น และ/หรือ มองว่าชาตินอื่นเป็น "ศัตรู" นี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **อุดมพรรณศน์** ว่าด้วยสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับของ "ความสำนึกหรือความรู้สึกผูกพันจงรักภักดีต่อหมู่ชน ซึ่งถือตนว่ามีชาติพันธุ์เดียวกัน" ไปจนถึง "ความยึดมั่นถือมั่นหรือหลงความเป็นไทยว่าดีกว่าสูงส่งกว่า ประเสริฐกว่าอัตลักษณ์รวมหมู่อย่างอื่น"

6.2 อภิปรายผล

6.2.1 อุดมพรรณศน์เกี่ยวกับ "เขมร" ในแบบเรียนและประวัติศาสตร์

เมื่อพิจารณาจาก "ชุดความรู้" เกี่ยวกับ "เขมร" ที่มีอยู่ในสังคมไทย เช่น ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ก็จะพบการเสนอ "ภาพ" ของเขมรในลักษณะที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้ โดยเฉพาะภาพเขมร "ไร้ใจไม่ได้" และ "เนรคุณ" ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ตัดตอนมาจาก "หนังสือเรียนสังคมศึกษา ประเทศของเรา 3 (ส 204)" (กรมเลขาธิการชาติ และคณะ 2533: 92) ดังต่อไปนี้

"...ในพ.ศ. 2055 กษัตริย์เขมร คือสมเด็จพระสุคนธบทรราชาธิบดีถูกจับสำเร็จโทษ พระเจ้าจันทรภาพระอนุชาของสมเด็จพระสุคนธบทรเจ้าเป็นต้องหนีมาขอพึ่งไทย ไทยก็ให้ความช่วยเหลือด้วยดี จนกระทั่งพระเจ้าจันทรามีพระชนมายุได้ 31 พรรษา จึงยกกองทัพไทยไปกอบกู้ราชบัลลังก์ของเมืองอมราวดีจันทบูร (โพธิสัตว์) ในพ.ศ. 2069 ไทยยกทัพไปตีเมืองพนมเปญได้ชัยชนะ และต่อมาในพ.ศ. 2071 เขมรจึงย้ายเมืองหลวงไปอยู่เมืองละแวก

ในพ.ศ. 2073 ซึ่งตรงกับสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พม่าได้ยกกองทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา เขมรซึ่งขณะนั้นมีเมืองหลวงอยู่ที่เมืองละแวก ได้ฉวยโอกาสยกกองทัพมาถึงปราจีนบุรีแล้วกวาดต้อนผู้คนกลับไปเขมรไทยจึงยกทัพไปตีเขมรเป็นการตอบโต้ แต่ยังไม่ทันรบกันเขมรก็ยอมอ่อนน้อม

หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกพม่าตีแตกในพ.ศ. 2112 แล้ว ไทยตกอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ เขมรจึงถือโอกาสแก้แค้นด้วยการยกทัพมรบนทวยบอยครั้งที่สี่ในสมัยอยุธยา จนกระทั่งในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์จึงทรงยกทัพไปตีเมืองละแวกแตกในพ.ศ.2137 สามารถประหารพระยาละแวกและสามารถปราบเขมรได้เด็ดขาด แต่ภายหลังแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไปแล้ว ไทยก็เริ่มเผชิญหน้าทางทหารกับเขมรอีกครั้ง เพราะเขมรเริ่มตั้งตัวเป็นอิสระ

ในตอนปลายกรุงศรีอยุธยา เขมรดำเนินนโยบายสองฝักสองฝ่าย คืออ่อนน้อมต่อไทยบ้าง ญวนบ้าง ไทยกับญวนผลัดกันปกครองเขมร จนกระทั่งไทยเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ.2310 เขมรจึงเป็นอิสระจากไทยและญวน”

ไม่เพียงแต่ในแบบเรียนประวัติศาสตร์เท่านั้น แม้แต่แบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกปัจจุบัน และมุ่งเน้นให้เห็นภาพความสัมพันธ์ในระดับภูมิภาค ก็ยังมีการเสนอภาพที่สอดคล้องกับลักษณะที่พบในงานวิจัย ได้แก่ ภาพเขมรต้อง “พึ่งพาไทย” และภาพของไทยที่มี “คุณธรรม” ดังจะเห็นได้จากข้อความที่ตัดตอนมาจากหนังสือเรียนสังคมศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกปัจจุบัน (ส 026) (อธยา โกมลกาญจน, ปราณี ศิริจันทพันธุ์ และศิวพร ชัยประสิทธิ์กุล 2533: 100) ดังต่อไปนี้

“...ผลกระทบของสถานการณ์กัมพูชาต่อประเทศไทย นอกจากการเกิดการสู้รบที่บริเวณชายแดนระหว่างสองประเทศแล้วก็คือ กรณีผู้ลี้ภัยที่ประเทศไทยต้องอยู่ในภาวะจำยอมต้องดูแลด้วยเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม แต่ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็รับภาระหนักเกินไป จนต้องหาทางผลักดันให้ผู้ลี้ภัยเหล่านั้นออกจากประเทศไทยไปโดยเร็วที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการกลับประเทศเดิมหรือการเดินทางไปอยู่ในประเทศที่สามก็ตาม วิธีการของรัฐบาลไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ ก็คือ การใช้นโยบายการทูตร่วมกับอาเซียนและประเทศเสรีอื่นๆ เพื่อผลักดันให้มีการถอนทหารออกเวียดนามทั้งหมดออกจากกัมพูชา ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้กัมพูชาทั้ง 4 ฝ่ายปรองดองกัน เพื่อต้องการให้กัมพูชาเกิดสันติ ซึ่งจะช่วยให้ไทยได้รับผลกระทบจากสงครามในกัมพูชาลดลง และยังทำให้เกิดสันติภาพในภูมิภาคนี้อีกด้วย”

จะเห็นได้ว่าในแบบเรียนเรียนของไทยเองก็มีการ “เลือก” เสนอเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในบางแง่มุม โดยบางครั้งก็ได้อธิบายเหตุผลหรือความจำเป็น ที่นำไปสู่ “พฤติกรรม” ต่างๆ โดยเฉพาะของพฤติกรรมของ “ฝ่ายตรงข้าม” ดังที่ถนอม อานามวัฒน์ (2523 อ้างใน เขียน ธีระวิทย์และสุณัย ผาสุข 2543: 171) ได้อธิบายว่า

“...ในทัศนะของผู้จารึกประวัติศาสตร์ การกระทำที่ประสพชัยชนะ ถือว่าเป็นวีรกรรม การกระทำของฝ่ายไทยนั้นชอบธรรมหรือไม่ ไม่เป็นประเด็น แต่ถ้ามีกรณีที่มีเจ้าครองเมืองที่กรุงสยามอุปถัมภ์ที่กรุงสยามอุปถัมภ์อยู่แปรพักตร์ ผู้มีอำนาจทางการเมืองฝ่ายสยาม และผู้เขียนประวัติศาสตร์ จะลงความเห็นรวมๆ ว่าคนเขมรไม่รู้จักบุญคุณคน ผู้นำเขมรเรียนรู้วิธีการเอาตัวรอดจากการบีบคั้นจากมหาอำนาจสองด้านคือ ไทยและเวียดนาม โดยถ่วงดุลระหว่างสองมหาอำนาจบ้าง โดยยอมตัวสวามิภักดิ์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบ้าง คนไทยไม่ค่อยให้ความสำคัญกับผู้ปกครองเขมรในด้านนี้เท่าใดนัก นอกจากนั้นคนไทยจำนวนมากยังถูกแนะให้มีทัศนคติว่าคนเขมรไว้ใจไม่ได้ ในยามที่ไทยอ่อนแอ เช่น หลังเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าปี 1569 เขมรส่งกองทัพเข้ามาตีไทยบ่อยๆ จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยาเข้มแข็งในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงได้ยกทัพไปตีเขมร(กรุงละแวก) แตกในปี 1593”

“ชุดความรู้” เกี่ยวกับ “เขมร” ต่างๆ ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์และแบบเรียนของไทย จึงน่าจะเป็นปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ช่วยหล่อหลอมให้คนในสังคมนวมทั้งสื่อมวลชนมีอุดมทรรศน์ชาตินิยมและสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตตัวบท โดยเฉพาะการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อเสนอภาพ “เขมร” ดังที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้

6.2.2 การสืบทอดอุดมทรรศน์ชาตินิยม/สำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ในการเสนอเหตุการณ์จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศกัมพูชา พ.ศ. 2546 นั้น หนังสือพิมพ์ไม่เพียงใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อรายงาน “ความจริง” ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่กลวิธีภาษาที่หนังสือพิมพ์เลือกใช้เพื่อเสนอ “ภาพ” ของ “เขมร” และ “ไทย” ยังสะท้อนอุดมทรรศน์ที่อยู่เบื้องหลัง และมีอิทธิพลต่อเกิดการเลือกใช้กลวิธีทางภาษา

ต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการผลิต ผลิตภัณฑ์ และ ถ่ายทอด อุดมทรรศน์ชาตินิยมและอุดมทรรศน์ว่าด้วยสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติให้ปรากฏสู่ความรับรู้ของคนไทยอีกด้วย

กาญจนา แก้วเทพ (2545: 295) เปรียบเทียบ"กระบวนการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมทรรศน์" (reproduction of ideology) กับการทาสี โดยอธิบายว่า "อุดมการณ์ [อุดมทรรศน์] ก็เหมือนกับการทาสี จะทาครั้งเดียวแล้วให้สนิทแน่น ไม่ลอกไม่จางนั้นเป็นไปได้ จะต้องมีการชุดสีเก่าออก แล้วทาทับซ้ำหลายๆ ครั้ง" และอธิบายว่า "อุดมการณ์ที่มีโอกาสได้นำเสนอตัวเองบ่อยครั้งที่สุด ก็จะมีโอกาสครอบครองความเป็นเจ้าพื้นที่ความคิดและจิตใจของผู้คนได้" การ "ผลิต" "ผลิตซ้ำ" และ "ถ่ายทอด" อุดมทรรศน์ชาตินิยมและอุดมทรรศน์ว่าด้วยสำนึกร่วมแห่งความเป็นชาติ ให้ปรากฏในบริเจทหนังสือพิมพ์ไทย จึงน่าจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วย "ทาทับ" ภาพลักษณ์และแบบฉบับของ "เขมร" ในสังคมไทยให้ดำรงอยู่ต่อไป และอาจเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาต่อไปในอนาคต

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบริเจทหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย กรณีเหตุการณ์จลาจลเผาสถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศกัมพูชา พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในด้านความสัมพันธ์ระหว่างอุดมทรรศน์กับภาษา ซึ่งหากได้มีการศึกษากลวิธีอื่นๆ เช่น การจัดวางพาดหัวข่าว การจัดหน้า ฯลฯ และได้ศึกษาบริเจทสื่อมวลชน ตลอดจนบริเจทสาธารณะอื่นๆ เช่น โทรศัพท์ กระดานสนทนา (webboard) แบบเรียน นวนิยาย สารคดี ฯลฯ รวมถึงการศึกษาในด้านบริเจทที่แข่งขันกันก็อาจทำให้มองเห็นแง่มุมที่น่าสนใจและเข้าใจบริเจทเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาและชาวกัมพูชาได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจความสัมพันธ์อุดมทรรศน์ของคนสองประเทศที่มีต่อกันได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น